

A.5 Beschikbaar instrumentarium

A.5.1 Inleiding

Het beheer van afvalstoffen zoals in dit LAP is neergelegd, komt niet vanzelf tot stand. De transitie naar een circulaire economie en uitvoering van afvalbeleid vergt een omslag in het denken, afvalscheiding kost moeite, nuttige toepassing is in een aantal gevallen duurder dan verwijderen en het beperken van de emissies van verwerkingsinrichtingen is vaak kostbaar. Het zijn maar een paar voorbeelden die duidelijk maken dat beleidsinstrumenten moeten worden ingezet om de afvaldoelstellingen en specifieke doelstellingen voor de transitie naar een circulaire economie te kunnen realiseren.

De transitie naar een circulaire economie kan alleen in samenwerking met maatschappelijke partners verder versneld worden. Dit vraagt om een overheid die proactief partijen bij elkaar brengt en verder helpt. Daarbij moeten initiatieven van koplopers voor sociale, economische en technische innovatie gericht op het optimaliseren van het gehele systeem dat grondstoffen gebruikt de ruimte krijgen en worden ondersteund. Concrete en afrekenbare doelen moeten samen met maatschappelijke partners geformuleerd worden.

Gedrag van mensen is één van de belangrijkste factoren die bepaalt of overheidsdoelen behaald worden. Consumentengedrag komt voor 5-10% bewust en voor 90-95% langs onbewuste weg tot stand. In veel gevallen handelen consumenten snel en automatisch (onbewust) waarbij ze gebruik maken van verschillende vuistregels. Daarnaast laten ze zich beïnvloeden door sociale normen en omgevingsfactoren. Het is dus van belang om bij de inzet van verschillende beleidsinstrumenten expliciet rekening te houden met gewenste en reeds gerealiseerde effecten op gedrag. Alle instrumenten zijn feitelijk gericht op verandering van het gedrag van een of meer doelgroepen ten behoeve van het behalen van een beleidsdoelstelling.

De instrumenten die kunnen worden ingezet om de milieudoelstellingen op het gebied van afvalbeheer te halen, bestrijken een breed gebied. In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke overwegingen een rol spelen bij de keuze door de overheid voor de inzet van instrumenten voor het behalen van een specifiek beleidsdoel en welke accenten worden gelegd. Hierbij wordt, uitgaande van de eigenschappen van een instrument, een onderscheid gemaakt tussen drie hoofdgroepen van instrumenten:

1. internaliserende instrumenten;
2. financiële instrumenten;
3. regulerende instrumenten.

Een strakke scheiding tussen instrumenten is niet altijd mogelijk. Instrumenten vallen vaak onder meerdere hoofdgroepen. Daarnaast worden, afhankelijk van het gewenste doel, meestal meerdere instrumenten gelijktijdig ingezet.

A.5.2 Overwegingen en uitgangspunten

Bij de keuze van de in te zetten instrumenten zijn de volgende overwegingen van belang:

1. De doelgroep waarop de beleidsdoelstelling zich richt.
Het realiseren van afvalscheiding bij burgers of midden- en kleinbedrijven vraagt een hele andere benadering dan bij een overzichtelijke en homogene doelgroep als bijvoorbeeld raffinaderijen. Instrumenten die direct zijn gericht op het product of de producent, leiden in veel gevallen tot meer preventie. De in te zetten instrumenten moeten zijn afgestemd op de wensen, mogelijkheden en bestaande opvattingen van de doelgroep. Een bedrijvensector waarin informele controle en/of interne certificering plaatsvindt, vraagt bijvoorbeeld een andere benadering dan een sector waarbij dat niet het geval is.
2. Bijdragen aan het gewenste doel.
Het gewenste doel kan zijn het behalen van meer preventie. Inzet van instrumenten die (onbedoeld) ongewenste neveneffecten tot gevolg hebben, moeten worden voorkomen. Het

- effect van de inzet van (een combinatie van) instrumenten moet gemonitord kunnen worden.*
3. Draagvlak voor het gewenste doel.
De eerste en misschien wel belangrijkste stap bij het bereiken van een draagvlak is het vergroten van kennis en het bewustzijn en het overtuigen van de betreffende doelgroepen van de noodzaak van een bepaald gedrag of wijze van werken. Het is daarbij van belang dat de burgers, organisaties of het bedrijfsleven waarop het afvalbeleid is gericht, zelf mede invulling kunnen geven aan dat beleid. Daarbij is ook van belang of er mogelijkheden zijn om het bewuste of onbewuste gedrag te veranderen.
Dit sluit overigens niet uit dat soms, uit milieuoverwegingen, beleidskeuzes (moeten) worden gemaakt waarvoor geen breed draagvlak bestaat. Instrumenten kunnen dan bijdragen het aan het vergroten van het draagvlak.
 4. De financiële prikkels bij het beheer van een bepaalde afvalstof.
In de praktijk wordt afval verwerkt tegen de laagste kosten. Het maakt voor de in te zetten instrumenten daarom veel uit of de uit milieuoogpunt gewenste wijze van beheer goedkoper of duurder is dan een niet of minder gewenste wijze.
 5. Duidelijkheid van regels en de mogelijkheid om regelgeving adequaat te handhaven.
Op papier kan alles goed zijn geregeld, maar als de middelen en capaciteit ontbreken om de naleving van regels te controleren of als de regels veel ruimte voor interpretatie laten, is de waarde van regels beperkt. Voorts mogen regels niet onnodig belemmerend zijn.
 6. De administratieve lasten voor de doelgroep moeten waar mogelijk beperkt blijven.
 7. De financiële lasten voor de overheid moeten waar mogelijk beperkt blijven.
 8. De geschiktheid van een instrument wordt ook bepaald door de geschiktheid en beschikbaarheid van alternatieve instrumenten. Daarvoor moet een vergelijking worden gemaakt van de efficiëntie, effectiviteit en complexiteit van de instrumenten.

De hiervoor staande overwegingen leiden tot de volgende algemene uitgangspunten bij de inzet van instrumentarium:

- a. Voor alle instrumenten geldt dat deze:
 - moeten bijdragen aan het gewenste afvalbeheer, duurzame innovatie of op een andere wijze moeten bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie en in geen geval deze transitie mogen belemmeren of frustreren (bijvoorbeeld als gevolg van mogelijke neveneffecten);
 - noodzakelijk moeten zijn voor het bereiken van het beoogde doel;
 - afgestemd moeten zijn op de doelgroep;
 - niet mogen leiden tot een ongelijk speelveld, tenzij dit niet voorkomen kan worden met het oog op het onder de eerste bullet van a beschreven doel;
 - geen onnodige administratieve lasten tot gevolg hebben;
 - geen onnodige financiële gevolgen met zich meebrengen;
 - bij voorkeur op een dynamische manier bijdragen aan het onder de eerste bullet van a beschreven doel;
 - de effectiviteit toeneemt indien instrumenten in samenhang worden toegepast.
- b. Regulerende instrumenten worden ingezet als het activiteiten betreft waarvoor het noodzakelijk is dat een correcte uitvoering binnen afzienbare termijn moet worden afgedwongen. De noodzaak voor de inzet van regulerende instrumenten is gelegen in het feit dat het activiteiten betreft die schadelijk kunnen zijn voor mens en milieu of die, indien geen regulering plaatsvindt, leiden tot een ongelijk speelveld voor het bedrijfsleven. Als deze noodzaak ontbreekt, kunnen ook internaliserende en financiële instrumenten worden ingezet.
- c. Regulerende instrumenten moeten duidelijk en goed handhaafbaar zijn en waar mogelijk ruimte bieden aan innovatie.
- d. Indien regulerende instrumenten niet noodzakelijk of niet geschikt zijn, gaat de voorkeur uit naar de inzet van committerende instrumenten (zie paragraaf Committerende instrumenten; A.5.3.3). Committerende instrumenten worden alleen ingezet als de deelnemende partijen het belang en hun voordeel inzien van deelname.
- e. Internaliserende instrumenten worden ingezet als het vergroten van kennis, het bewustzijn en directe betrokkenheid van burgers, organisaties en bedrijven essentieel is voor het bereiken van het gewenste afvalbeheer.
- f. Financiële instrumenten moeten worden ingezet als dat noodzakelijk is om het gewenste afvalbeheer tot stand te brengen, te stimuleren of te ondersteunen.
- g. Financiële instrumenten kunnen worden ingezet om ongewenst afvalbeheer tegen te gaan.

A.5.3 Internaliserende instrumenten

A.5.3.1 Inleiding

Bij internaliserende instrumenten wordt een onderscheid gemaakt in communicatieve instrumenten en committerende instrumenten. Communicatieve instrumenten zijn gericht op het motiveren en faciliteren van mensen. Met faciliteren wordt bedoeld het vergroten van kennis en het veranderen van gedrag van mensen. Het committerend instrument gaat uit van maatschappelijke- en burgerparticipatie.

Bij de inzet van internaliserende instrumenten worden nationale bedrijven niet benadeeld ten opzichte van buitenlandse bedrijven. Internaliserende instrumenten worden bijna altijd samen met andere instrumenten ingezet. Zij veroorzaken ten opzichte van andere instrumenten de laagste administratieve lasten.

A.5.3.2 Communicatie

De effectiviteit van communicatieve instrumenten hangt onder andere af van het vertrouwen dat mensen hebben in de afzender. Communicatieve instrumenten hebben twee doelen, te weten:

- Het motiveren van doelgroepen. Motiveren vindt onder andere plaats, door voorlichten en informeren, het versterken van sociale normen, het overreden van mensen en het framen van een maatschappelijk probleem of gedrag. Om te kunnen motiveren moeten vaak eerst weerstanden worden weggenomen, zoals belemmerende attitudes.
- Het faciliteren van doelgroepen. Door het vergroten van kennis van doelgroepen kan het bewustzijn over milieuproblemen en de kennis over gedragsalternatieven en over hoe die alternatieven in de praktijk kunnen worden gebracht, worden vergroot. Informatie moet gemakkelijk en eenvoudig worden gegeven en worden afgestemd op de wensen, mogelijkheden en bestaande opvattingen van de doelgroepen.

Afhankelijk van het probleemgedrag, of sprake is van bewust of onbewust gedrag, de wensen, mogelijkheden en bestaande opvattingen van de doelgroep en het gewenste gedrag kunnen de communicatieve maatregelen worden vastgesteld. Deze maatregelen hebben een positieve boodschap en sluiten aan bij de doelgroep.

Hierna worden enkele voorbeelden van communicatieve instrumenten beschreven.

A.5.3.2.1 Aanpak verduurzamen consumentengedrag

De Aanpak Verduurzamen Consumentengedrag (ondermeer binnen programma VANG, t.z.t. het Rijksbrede programma Circulaire Economie) richt zich op het motiveren van consumenten en het veranderen van hun omstandigheden zodat de duurzame keuze makkelijker en aantrekkelijker wordt dan deze nu is. De aanpak richt zich op het veranderen van zowel bewust gedrag, als intuïtief en gewoontegedrag via bijvoorbeeld:

- fysieke omgeving (gemakkelijk maken),
- sociale norm (ambassadeurs inzetten),
- consumenten laten ervaren hoe het duurzame gedrag is (bijvoorbeeld Foodbattle),
- gerichte informatie bij keuzemomenten (begrijpelijk en zichtbaar maken),
- belonen van gewenst gedrag, en
- het neerzetten van voorbeeldgedrag (door overheid/rolmodellen).

A.5.3.2.2 Plan van aanpak en Manifest maatschappelijk verantwoord inkopen

Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) (ook wel duurzaam inkopen genoemd) betekent dat bij de inkoop door overheden van producten, diensten en werken de effecten op people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit/prosperity (winst/welvaart) worden meegenomen. Binnen deze drie elementen is er aandacht voor specifieke thema's als circulair inkopen, milieuvriendelijk inkopen, biobased inkopen, de internationale sociale voorwaarden, werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en innovatiegericht inkopen.

MVI kan in specifieke sectoren een krachtig instrument zijn als gevolg van:

- het inkoopvolume van de overheid waardoor de overheid een belangrijke invloed op duurzame

- en sociale aspecten hier en in andere landen kan hebben;
 - het feit dat de overheid wordt gezien als een betrouwbare partner en invloed heeft op beleid en regelgeving;
 - de mate waarin activiteiten op het gebied van Ecodesign, inkoop, interne bedrijfsvoering en afvalcontracten in samenhang met elkaar worden aangepakt.
- Het is dan ook belangrijk dat gemeenten, provincies en andere overheden een goede invulling geven aan MVI. Onderwerpen die een rol spelen bij MVI zijn onder andere energie & klimaat, schaarste van grondstoffen en afval(verwerking), biodiversiteit en innovatie.

In het plan van aanpak MVI 2015-2020 wordt erop ingezet om door middel van MVI de markt uit te dagen om duurzamere producten aan te bieden. Dit kan door bijvoorbeeld aan te besteden op basis van gunningscriteria, functioneel aan te besteden of uit te gaan van levensduurkosten in plaats van aanschafprijs. Het plan van aanpak biedt hiervoor verschillende vormen van ondersteuning aan inkopers bij de overheid, bijvoorbeeld criteriadocumenten, handreikingen, opleidingen, delen van goede voorbeelden, etc..

Een groot aantal overheden en organisaties/instellingen die zijn belast met het uitvoeren van een publieke taak heeft op 8 december 2016 het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 (Manifest MVI) ondertekend. Het manifest geeft in hoofdlijnen aan wat de ambities zijn met betrekking tot MVI. Deze ambities worden vertaald naar een actieplan MVI voor de eigen organisatie met specifieke doelstellingen voor beleid en praktijk, passend bij de individuele overheden. De resultaten van inzet en acties uit het manifest worden jaarlijks geïnventariseerd.

Het expertisecentrum Aanbesteden, PIANOo, heeft als taak het inkopen en aanbesteden bij alle overheden te professionaliseren. PIANOo brengt experts op inkoop- en aanbestedingsgebied bij elkaar, bundelt kennis en ervaring en geeft advies en praktische tips. Verder stimuleert het expertisecentrum de dialoog tussen opdrachtgevers bij de overheid en het bedrijfsleven.

Zie voor meer informatie over Duurzaam Inkopen het '[Plan van aanpak MVI overheden](#)', het document '[Duurzame ontwikkeling en beleid](#)' en de website van [PIANOo](#).

A.5.3.2.3 [Ontwikkelen en ondersteunen van nieuwe businessmodellen](#)

Businessmodellen zijn een instrument om circulair te kunnen ondernemen. Businessmodellen kunnen variëren van een product tot een volledige dienst. Deze product-dienst-systemen bieden een combinatie van producten en diensten, en kunnen productgericht, gebruiksgericht of resultaatgericht zijn. In zo'n verandering van product naar dienst veranderen consumenten van eigenaars in afnemers van diensten.

Vijf soorten businessmodellen kunnen worden geïdentificeerd die kansen bieden in een circulaire economie. Dit zijn:

1. Circulaire leveranciers, die duurzame energie, biologisch afbreekbaar of volledig recyclebaar materiaal leveren om eenmalig gebruik van materialen te voorkomen.
2. Grondstoffen-verzamelaars, die nuttige grondstoffen terughalen uit bijproducten of producten aan het einde van hun levenscyclus.
3. Levenscyclusverlenging, wat door reparatie, renovatie en doorverkoop ervoor zorgt dat producten langer in de markt blijven.
4. Deelplatforms, waar effectiever gebruik van producten mogelijk wordt door gedeeld gebruik;
5. Product-naar-dienst, waar het laten gebruiken van producten tot positieve waarde leidt voor de eigenaar.

Een grote samenhang bestaat tussen het ontwerpen en ontwikkelen van producten en het businessmodel waarmee het product op de markt wordt gezet. Deze aspecten moeten elkaar versterken.

A.5.3.2.4 [Ontwikkeltraject minimumstandaard](#)

Om hoogwaardigere afvalverwerking te stimuleren, is in dit plan het voornemen opgenomen om minimumstandaarden vaker tussentijds aan te passen wanneer daar aanleiding voor is. Daarvoor is in een aantal sectorplannen bij de minimumstandaard een vooruitblik opgenomen waarin mogelijke aanpassingen worden aangekondigd. Zie ook hoofdstuk D.2 'Minimumstandaard'.

A.5.3.2.5 [Onderzoek en ontwikkeling](#)

Onderzoeken moeten gericht zijn op technische innovatie (verwerkingstechnieken met minder milieueffecten) en/of beleidskeuzes (zoals 'hoogwaardige recycling' of 'verbetering afvalscheiding en inzameling hoogbouw') die bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie.

Onderzoek wordt bijvoorbeeld uitgevoerd naar het gebruik van kritieke grondstoffen in Nederland en de afhankelijkheid van deze grondstoffen. Kritieke grondstoffen zijn grondstoffen die schaars zijn vanwege de beperkte voorraad, de beperkte geografische beschikbaarheid, de moeilijke arbeidsomstandigheden bij winning en/of een hoog energieverbruik bij winning. Bedrijven kunnen aan de hand van de onderzoeksresultaten een analyse maken van hun risico's op het gebied van grondstoffen.

Het Onderzoek- en Opleidingsprogramma Circulaire Economie (gestart onder programma Van Afval Naar Grondstof (VANG)) is opgezet om bedrijven te ondersteunen bij vragen over de invoering van circulaire economie in de bedrijfsvoering. Daarbinnen is een apart onderzoeksprogramma opgezet om bedrijven en hogescholen gezamenlijk te stimuleren om kennis te ontwikkelen op het gebied van circulair design, technologie en product-, proces- en systeeminnovatie.

A.5.3.2.6 [Rapportages en monitoring](#)

Rapportage en monitoring dragen bij aan de bewustwording van bedrijven en het inzichtelijk maken van het effect van de inzet van instrumenten. Daarbij is het van belang dat rapportage en monitoring op een uniforme wijze plaatsvinden en zo direct mogelijk zijn gerelateerd aan het beoogde doel.

A.5.3.2.7 [Overige voorbeelden van communicatieve instrumenten](#)

Voorbeelden van communicatieve instrumenten zijn:

- Diverse [websites](#) en helpdesks zoals RWS-Leefomgeving met uitleg van wetgeving en beleid over afvalstoffen.
- Het ter beschikking stellen door [Der Grune Punkt](#) van informatiebladen met de standaardkwaliteiten die worden gesteld aan recyclebare afvalstoffen.
- [Milieu Centraal](#) biedt handelingsalternatieven op haar website waarmee ze het voor de consument leuker en gemakkelijker wil maken om duurzame keuzes te maken.

Daarnaast zijn diverse programma's en websites niet alleen gericht op het verstrekken van informatie, maar ook op het bieden van de mogelijkheid tot informatie-uitwisseling door deelnemende partijen:

- Het kennisplatform [VANG-HHA](#). Via het kennisplatform kunnen beleidsmedewerkers van gemeenten en afvalbedrijven kennis vinden en delen over thema's rondom huishoudelijk afval.
- Het [Learning Center kunststof](#) verzamelt en deelt relevante informatie over de inzameling en het hergebruik van kunststof door gemeenten.
- In de benchmark huishoudelijk afval leren gemeenten van elkaar door vergelijking op basis van cijfers, prestatie-indicatoren. Het gaat daarbij niet alleen om milieu (mate van afvalscheiding), maar ook om kosten, dienstverlening en regie- en bedrijfsvoering. In de interactieve kennisdeling-sessies krijgen gemeenten inzicht in elkaars beleidsinstrumenten, inzamelingsystemen en communicatiemethoden. Nieuwe inzichten worden meegenomen in nieuwe gemeentelijke plannen. De NVRD, RWS en Cyclus Management organiseren jaarlijks deze benchmark waaraan circa tweehonderd gemeenten meedoen. Resultaten worden vastgelegd in kringrapporten, individuele rapportages en een evaluatierapport met algemene bevindingen.

A.5.3.3 [Committerende instrumenten](#)

A.5.3.3.1 [Inleiding](#)

De inzet van committerende instrumenten past bij een overheid die de samenleving (organisaties en burgers) centraal stelt en meer verantwoordelijkheid wil delegeren. Maatschappelijke- en burgerparticipatie betekent dat de overheid, het bedrijfsleven, burgers etc. samen verantwoordelijk zijn voor een goed en doelgericht afvalbeheer.

Door aan te sluiten bij maatschappelijke initiatieven en relevante kennisnetwerken hebben committerende instrumenten veel effecten. De belangrijkste effecten liggen bij ontwikkelingen op het vlak van inhoudelijke kwaliteit, onder andere door bundeling van kennis en legitimiteit voor het beleid en de overheid. Draagvlak, commitment en sympathie voor de overheid als initiatiefnemer neemt toe, participanten zijn eerder bereid over hun eigen belang heen te stappen, en de kans op daadwerkelijke uitvoering van het initiatief stijgt. Daarbij neemt de kans op innovatie toe, omdat een vraagstuk vanuit meerdere invalshoeken bekeken wordt en onverwachte dwarsverbanden gelegd kunnen worden. Uiteindelijk wordt winst geboekt in tijd, geld en kwaliteit van de oplossingen. De inzet van committerende instrumenten leidt tot kennis- en leereffecten bij betrokkenen en doelgroepen en resulteert daarmee in een hogere effectiviteit van beleid. Daarnaast zijn er positieve effecten op de totale tijdsduur (tijdswinst aan de achterkant van het proces) en de financiën van projecten.

Committerende instrumenten beantwoorden aan een groeiende behoefte van partijen in de samenleving om zelf kansen te realiseren, waarbij een beroep kan worden gedaan op een laagdrempelige, faciliterende overheid. De inzet van committerende instrumenten is redelijk laagdrempelig voor partijen (qua te volgen procedure en keuze inhoud). Partijen kunnen vrijwillig deelnemen. Afsluiten van overeenkomsten brengt in beginsel geen financiële risico's of aansprakelijkheid met zich mee. De inzet van committerende instrumenten is effectief als de deelnemende partijen het belang en hun voordeel inzien van deelname. Het voordeel kan betrekking hebben op een betere afzetmarkt, minder regels, vergroten van realisatiekansen van projecten, vergroten van de duurzaamheid van het bedrijf en/of positieve public relations.

A.5.3.3.2 Overeenkomsten

Overeenkomsten tussen partijen kunnen in verschillende vormen worden gemaakt, zoals convenanten, raamovereenkomsten en Green Deals. In overeenkomsten worden meestal afspraken gemaakt over de inzet van meerdere instrumenten.

Voorbeelden van overeenkomsten tussen partijen zijn:

- Raamovereenkomst verpakkingen;
- Plastic Pact
- de convenanten 'Meer en Betere Recycling' en 'kleding- en textielsector';
- de 'Code Milieuverantwoord Wegbeheer' die wegbeheerders ondertekenen.

A.5.3.3.3 Green Deals

Green Deals zijn overeenkomsten tussen de rijksoverheid en andere partijen. Die andere partijen zijn bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. De afspraken moeten binnen relatief korte termijn tot resultaat leiden (bij voorkeur binnen drie jaar). Met de Green Deal-aanpak wil de overheid vernieuwende, duurzame initiatieven uit de samenleving de ruimte geven. Dit doet zij door knelpunten in de wet- en regelgeving waar mogelijk weg te nemen, nieuwe markten te creëren, goede informatie te geven en te zorgen voor optimale samenwerkingsverbanden. Door heldere onderlinge afspraken kunnen deelnemers werken aan concrete resultaten, waarbij iedere betrokken partij zijn eigen verantwoordelijkheid heeft. De Green Deal is niet bedoeld als een instrument voor financiële ondersteuning van initiatieven.

Op de website van <http://www.greendeals.nl> zijn de afwegingspunten beschreven op grond waarvan bepaald wordt of een Green Deal kan worden gesloten.

Voorbeelden zijn de Green Deals Verduurzaming Betonketen, AEC-bodemassas, Afvalvrije Festivals, Insecten voor Feed, Food & Farmabouw, Take Back Chemicals en Circulair Inkopen. Meer informatie op <http://www.greendeals.nl/>

A.5.3.3.4 Internationale Green Deal

In navolging van de Nederlandse Green Deal aanpak is de Internationale Green Deal bedoeld om barrières voor internationale, innovatieve initiatieven van maatschappelijke partijen te identificeren en waar mogelijk op te lossen. Vrijwillige, internationale, publiek-private afspraken komen nog niet voor. De eerste internationale Green Deal is de 'North Sea Resources Roundabout'. Meer informatie over deze Green Deal is opgenomen in paragraaf A.6.3.

A.5.3.3.5 [Ketenaanpak](#)

[Inleiding](#)

Onder meer binnen de uitvoeringsprogramma's 'VANG-huishoudelijk afval' en 'VANG-buitenshuis' (zie voor deze programma's paragraaf A.5.6.1) en het convenant 'Meer en Betere Recycling' – welke allen kunnen gezien als onderdelen van het Rijksbrede programma Circulaire Economie – werken ketenpartijen samen aan het sluiten van ketens. Een keten is de route die een grondstof aflegt van product via afdanking en recycling tot hergebruik als recycleat in een nieuw product. Ketenaanpak wil zeggen dat een gezamenlijke doelstelling bereikt wordt door samenwerking tussen twee of meer ketenpartijen. Niet alle partijen die bij een keten betrokken zijn hoeven daadwerkelijk aan de samenwerking deel te nemen. Maar de aanpak om tot actieve samenwerking te komen, is gebaseerd op een analyse van de complete keten en de invloed van de verschillende ketenpartijen op de gewenste verandering. Daarnaast speelt de haalbaarheid en effectiviteit van mogelijke acties een rol evenals de ambitie en de bereidheid tot samenwerking van betrokken ketenpartijen. De ketenaanpak richt zich op ondersteuning van partijen die daadwerkelijk in actie willen komen en willen veranderen. Daarbij worden ook de initiatieven betrokken van burgers en organisaties, zoals belangenbehartigers. De ketenaanpak kan gericht zijn op het verbeteren en verduurzamen van de bestaande ketens en ketenpartijen. Het is ook mogelijk dat gewerkt wordt aan innovatie en wijziging van (delen van) de keten.

[Aanpak](#)

De aanpak van de ketens bestaat uit de volgende stappen:

1. Ketenganalyse, kenschets van de ketens en bijeen brengen van betrokken ketenpartijen.
2. Het opstellen van een gezamenlijk wensbeeld en concrete en praktische doelen voor 2025.
3. Vaststellen van een werkplan met samenhangende acties waaraan de deelnemende ketenpartijen zich committeren.
4. Uitvoeren van ketenafspraken en monitoren en evalueren van de resultaten.

[Selectie van ketens](#)

De volgende aandachtspunten gelden voor de selectie van ketens:

1. Impact op milieu en volume van het afval;
2. Kansen voor innovatie en economische ontwikkeling die een substantiële bijdrage kan leveren aan de transitie naar een circulaire economie;
3. Noodzaak voor verbetering van de keteneconomie: zowel waarde van ketens, de kansen voor waardecreatie door ketensluiting als kosten van afvalverwerking;
4. Dynamiek in keten vanuit de politiek in Europa en Nederland en de samenleving (burgers, organisaties en bedrijfsleven);
5. Huidige praktijk van inzameling en verwerking, draagvlak en financiële haalbaarheid.

Op basis van deze overwegingen zal gestart worden met of verder gewerkt worden aan de volgende ketens voor deelstromen uit huishoudelijk afval: textiel, kunststoffen, luiers, voedsel met de focus op voedselverspilling, meubilair, matrassen en drankenkartons. Voorbeeld van deelstromen uit afvalstoffen van bedrijven waarvoor de ketenaanpak wordt ingezet zijn dakafval en beton.

A.5.4 Financiële instrumenten

Een onderscheid kan worden gemaakt in

- middelgerichte financiële instrumenten en
- doelgerichte financiële instrumenten.

Financiële instrumenten moeten bijdragen aan duurzame innovatie of nieuwe businessmodellen of op een andere wijze bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie en in geen geval deze transitie belemmeren of frustreren. Preventie wordt gestimuleerd als de maatschappelijke kosten, waaronder de milieukosten, in de prijs van producten zijn verwerkt. Voor de stimulering van hergebruik en recycling gaat de voorkeur uit naar markt gebaseerde instrumenten boven financiële instrumenten. In het algemeen geldt verder dat bij het gebruik van financiële

instrumenten het gewenste doel en mogelijke ongewenste effecten (ook op andere beleidsvelden en op het level playing field) goed betrokken moeten worden. Niet alleen het verstrekken van subsidies, maar ook het afschaffen van milieuschadelijke financiële regelingen kan zeer effectief zijn.

A.5.4.1 Middelgerichte financiële instrumenten

De gemeentelijke afvalheffing en belasting op milieugrondslag zijn voorbeelden van middelgerichte financiële instrumenten.

A.5.4.1.1 Gemeentelijke afvalheffing

Gemeenten stellen op grond van de [Wet milieubeheer](#) (Wm) een heffing ter dekking van de kosten die voor hen zijn verbonden aan het beheer van huishoudelijke afvalstoffen. Met de afvalheffing wordt het afvalbeheer van huishoudelijk afval betaald. In veel gemeenten is deze heffing niet direct gekoppeld aan de hoeveelheid afval die wordt aangeleverd, waardoor vanuit deze heffing geen preventieve werking uit gaat.

A.5.4.1.2 Belasting op milieugrondslag

De [Wet belasting op milieugrondslag](#) (Wbm) kent een belasting op de afgifte van afvalstoffen aan een stortplaats en aan een installatie waar huishoudelijke afvalstoffen, gemengde bedrijfsafvalstoffen of gemengd sorteeresidu mogen worden verbrand. De belasting op afvalstoffen bedraagt in 2016 ongeveer € 13,- per 1000 kilogram afval dat wordt gestort of verbrand.

Naast het primaire doel van belasting, het ophalen van geld ter dekking van overheidsuitgaven, heeft de afvalstoffenbelasting ook een secundair doel, namelijk het beprijsen van storten en verbranden van afval waardoor recylen aantrekkelijker wordt. Belasting, mits hoog genoeg en goed uitvoerbaar en handhaafbaar, is een effectief instrument om afval te voorkomen en afvalstoffen te sturen. De afvalstoffenbelasting zorgt er voor dat het aantrekkelijker wordt om afval te voorkomen en afval goed te scheiden, zodat meer gerecycled wordt en minder gestort of verbrand hoeft te worden. Hogere tarieven zullen naar verwachting doorwerken op gedrag en aankoopbeslissingen van de gebruiker/ontdoener/producent. Indien wijziging van de afvalstoffenbelasting zou worden overwogen, zou deze zich niet alleen moeten richten op het verbranden van afval in Nederlandse afvalverbrandingsinstallaties, maar op alle te verbranden uit Nederland afkomstige afvalstoffen – d.w.z. oorspronkelijk in Nederland ontstaan danwel in een eerder stadium geïmporteerd en in Nederland opgeslagen of verwerkt -, dus ongeacht waar deze worden verbrand.

A.5.4.2 Doelgerichte financiële instrumenten

Tariefdifferentiatie van de afvalstoffenheffing (Diftar), kostenverlagende subsidies en financiële regelingen, statiegeldsystemen en financiële nalevingsprikkels zijn voorbeelden van doelgerichte financiële instrumenten.

A.5.4.2.1 Diftar

Diftar staat voor gedifferentieerd tarief van de gemeentelijke afvalheffing. Bij diftar wordt de heffing opgedeeld in twee delen: een vaste heffing en een variabele heffing. De vaste heffing is voor het beheer (de voorzieningen, de inzamellogistiek, het sorteren, het verwerken) van recyclebare afvalstoffen. Het variabele tarief is voor restafval. De heffing van het variabele tarief op restafval kan op verschillende manieren plaatsvinden, bijvoorbeeld door afrekenen per opening van een (onder- of bovengrondse) verzamelcontainer, afrekenen per lediging van een minicontainer (frequentie diftar) met verschillende tarieven voor verschillende inhoudsmaten containers (volume diftar) en afrekenen per gewicht van een ter lediging aangeboden minicontainer.

In gemeenten met diftar wordt minder restafval ingezameld dan in gemeenten zonder diftar. Dit komt doordat meer grondstoffen gescheiden worden aangeboden en doordat afvalstoffen van bedrijven niet meer via de huishoudelijk route wordt aangeboden. Groente-, fruit- en tuinafval (gft) lijkt in gemeenten met diftar niet per definitie meer ingezameld te worden. Dit komt mogelijk doordat er ook gemeenten zijn die gft-afval belasten via een variabel tarief. Thuiscomposteren en preventie zijn dan mogelijke verklaringen voor het minder ingezamelde gft.

Diftar is een effectieve financiële prikkel om het gewenste beheer van huishoudelijke afvalstoffen tot stand te brengen (minder afval produceren en meer scheiden). Tegelijkertijd kan diezelfde prikkel aanzetten tot ongewenst gedrag, zoals illegale dumpingen. Bij de invoering van diftar moet dan ook steeds goed worden gezien wat mogelijk ongewenste neveneffecten en de mogelijkheden voor handhaving kunnen zijn. Om diftar te kunnen invoeren, moet het afvalaanbod aan individuele huishoudens toe te wijzen zijn.

A.5.4.2.2 [Kostenverlagende subsidies en fiscale regelingen](#)

Zowel bedrijven, onderzoeksinstellingen, overheden en andere instellingen kunnen afhankelijk van het soort project gebruik maken van bepaalde subsidie- of fiscale regelingen.

Een subsidie is een tijdelijke of permanente uitkering van de overheid voor activiteiten die van algemeen belang zijn en die de overheid zelf niet wil of kan uitvoeren, maar wel wil stimuleren. Een subsidie kan vooral geschikt zijn voor sterk innovatieve ondernemingen die zich bijvoorbeeld bezighouden met onderzoek en ontwikkeling.

Er bestaan diverse financieringsregelingen van de overheid. Belangrijke regelingen zijn de Borgstelling mkb Kredieten (BMKB), de Garantie Ondernemingsfinanciering en de Groeifaciliteit. Met de BMKB en de GO staat de overheid (gedeeltelijk) garant voor bedrijven die een lening willen afsluiten, maar financiële dienstverleners te weinig zekerheid kunnen bieden.

De fiscale regelingen Milieu Investeringsaftrek (MIA) en de Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil) vergemakkelijken de marktintroductie en marktverbreding van een innovatieve en milieuvriendelijke techniek. De opname van een techniek op de Milieulijst verlaagt de financiële drempel voor ondernemers die overwegen deze innovatieve techniek aan te schaffen.

De Europese Commissie stelt eveneens programma's, zoals Horizon2020, vast om Europees onderzoek en innovatie financieel te stimuleren. Wetenschap en de industrie worden uitgedaagd om oplossingen te ontwikkelen voor belangrijke Europese maatschappelijke uitdagingen, zoals duurzame voedselvoorziening, en milieu.

Meer informatie over subsidie, en financierings- en fiscale regelingen is te vinden op de website van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en de Financieringswijzer.

A.5.4.2.3 [Productbelasting en statiegeldsystemen](#)

Preventie wordt gestimuleerd als de maatschappelijke kosten, waaronder de milieukosten, in de prijs van producten zijn verwerkt. Productbelasting richt zich direct op de producent en de vervuiler en kan daardoor leiden tot meer preventie. Statiegeld is een prikkel voor de consument voor het terugbrengen van de gekochte producten, omdat er een borg is betaald. Dit draagt bij aan meer hergebruik.

A.5.5 [Regulerende instrumenten](#)

Regulering in de vorm van geboden en verboden blijft altijd nodig. Dat komt bijvoorbeeld omdat met de inzet van andere instrumenten niet altijd het gewenste beheer van afvalstoffen kan worden bereikt of afgedwongen, maar ook omdat EU-richtlijnen verplichten tot regulering.

Regulerende instrumenten moeten helder en eenduidig zijn, zodat interpretatieverschillen tot een minimum beperkt blijven. Daarbij is van belang dat wetgeving van diverse beleidsvelden op elkaar is afgestemd en zoveel mogelijk binnen de EU geharmoniseerd is. Bijvoorbeeld internationaal transport ten behoeve recycling mag niet onnodig belemmerd worden. Wetgeving mag niet belemmerend zijn voor de circulaire economie en moet zoveel mogelijk ruimte bieden voor innovatie.

Wetten en regels kunnen, in combinatie met toezicht op de naleving ervan en een goed functionerend handavings- en sanctiesysteem, zeer effectief zijn. De ervaren billijkheid van de

regel en de uitvoerbaarheid ervan zijn wel van belang voor de effectiviteit. De effectiviteit van sancties wordt bepaald door de pakkans en snelheid waarmee ze volgen op ongewenst gedrag. Handhaving en sanctionering bij juridische instrumenten is arbeidsintensief en duur.

Juridische instrumenten veroorzaken ten opzichte van andere instrumenten meestal de hoogste administratieve lasten. De afgelopen jaren is in Nederland nadrukkelijk ingezet op het terugdringen van de regeldruk en de administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Dat heeft er onder meer toe geleid dat waar mogelijk wetgeving op het gebied van afvalstoffen is ingetrokken of vereenvoudigd. Voorbeelden hiervan zijn het toevoegen van extra uitzonderingen aan het [Besluit melden](#), veel meer afvalbedrijven laten vallen onder het [Activiteitenbesluit milieubeheer](#) in plaats van onder de vergunningplicht en minder eisen voor plaatsing op de VIHB-lijst.

Anderzijds leidt ook een beleid dat is gericht op meer preventie en stimulering van nuttige toepassing van afvalstoffen tot een herziening van wet- en regelgeving. Dat gebeurt deels ook door het nastreven van deregulering, met name voor afvalstoffen die rechtstreeks nuttig kunnen worden toegepast in aangewezen processen en waarvan de nuttige toepassing nauwelijks milieurisico's oplevert.

De regelgeving die van toepassing is op afzonderlijke afvalstoffen en verwerkingsmethoden is opgenomen in diverse hoofdstukken van dit LAP en in de achtergrondinformatie van dit LAP.

[A.5.5.1 Wettelijk kader](#)

Wetgeving bevat de kaders waarbinnen het afvalbeheer zich moet afspelen. Een groot deel van de wetgeving biedt geen of vrij weinig ruimte om af te wijken. Met name worden genoemd de POP-verordening en de stortverboden die voor recyclebare afvalstoffen zijn opgenomen in het [Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen](#). Bepaalde besluiten bevatten wel vrijstellingen van verboden, zoals het [Besluit vrijstellingen stortverbod buiten inrichtingen](#). Meer wet- en regelgeving is opgenomen in 'bijlage 8; Wet- en regelgeving'.

[A.5.5.1.1 Vergunningen](#)

Inrichtingen, zoals afvalverwerkende bedrijven, vallen onder het [Activiteitenbesluit milieubeheer](#) en moeten op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht ([Wabo](#)) in een aantal gevallen beschikken over een omgevingsvergunning, onderdeel milieu. Ook voor inzamelaars van bepaalde afvalstoffen geldt op grond van het [Besluit inzamelen afvalstoffen](#) een vergunningplicht (de inzamelvergunning) (zie paragraaf B.4.2.2).

[A.5.5.1.2 Doel- en middelvoorschriften](#)

Een deel van het wettelijk kader stelt doelvoorschriften, waarbij de manier waarop het doel wordt gehaald redelijk vrij wordt gelaten. In het [Activiteitenbesluit milieubeheer](#) en in productbesluiten zijn bijvoorbeeld doelvoorschriften opgenomen. Doelvoorschriften laten meer ruimte voor ontwikkeling en innovatie en hebben om die reden de voorkeur boven middelvoorschriften.

[A.5.5.1.3 Innovatie in regulerende instrumenten](#)

In verschillende wetgeving wordt ruimte geboden voor innovatie. De [Wabo](#) biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om technieken in opkomst voor een periode van negen maanden in de praktijk te testen door af te wijken van de in de vergunning voorgescreven emissiegrenswaarden of technische maatregelen. Op grond van het [Besluit omgevingsrecht](#) (artikel 5.9) kan dit in de omgevingsvergunning worden geregeld (zie ook paragraaf A.4.8.3.2). Het [Stortbesluit bodembescherming](#) (hoofdstuk IIIa) biedt eveneens mogelijkheden om experimenten uit te voeren met innovatieve projecten. Daarnaast voorziet ook de [Verordening dierlijke bijproducten](#) (EG) nr. 1069/2009 in een goedkeuringsprocedure voor alternatieve verwijderings- en verwerkingsmethoden voor dierlijke bijproducten of afgeleide producten.

[A.5.5.2 Standaarden](#)

Vergunningverleners moeten bij het opstellen van de omgevingsvergunning milieu rekening houden met de BBT-(beste beschikbare technieken)-conclusies. De Europese Commissie stelt de BBT-conclusies op en herzielt deze elke acht jaar.

Nederland streeft ernaar dat in Europa voor producten en processen met relevante milieueffecten

dynamische productstandaarden geformuleerd worden. Deze standaarden moeten regelmatig aangepast worden aan de BBT. Zij moeten zich niet alleen richten op energieverbruik, maar op alle milieugevolgen zoals herbruikbaarheid, repareerbaarheid, recycleerbaarheid, gehalte recyclelaat, terugwinbaarheid, opwaardeerbaarheid en duurzaamheid van producten.

Om te voorkomen dat standaarden innovaties en ontwikkelingen afremmen, zouden ze regelmatig moeten worden geactualiseerd.

[A.5.5.3 *Producentenverantwoordelijkheid*](#)

[A.5.5.3.1 *Het instrument 'uitgebreide producentenverantwoordelijkheid'*](#)

Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) houdt in dat producenten, waarmee mede importeurs wordt bedoeld en waaronder soms ook distributeurs kunnen worden geschaard, de gehele of gedeeltelijke financiële of organisatorische verantwoordelijkheid dragen voor het beheer van de afvalstoffen die overblijven van de door hen in de handel gebrachte producten. Belangrijke onderdelen van dit afvalbeheer zijn: de mate en wijze van inzamelen en verwerking van de afvalstoffen. Afvalpreventie kan hierbij ook een rol spelen.

De financiering van het afvalbeheer en de organisatie daarvan kan plaatsvinden door een beroep te doen op zogenaamde afvalbeheerbijdragen, die door de betreffende producenten worden afgedragen. Deze bijdragen kunnen vervolgens aan de consument worden doorgerekend. De werking van UPV kan onder andere gefrustreerd worden door producenten die geen bijdrage betalen. UPV is een complex instrument dat naast de impact op de producenten ook veel invloed heeft op actoren in de afvalbeheerketen en de nodige administratieve belasting met zich meebrengt.

UPV kan zowel (vrijwillig) door de markt worden ingesteld als door de overheid worden opgelegd. In het laatste geval heet het instrument een 'regeling voor UPV' (zie bijlage F.3 voor de definitie van regeling voor UPV).

In Nederland bestaan op moment van schrijven regelingen voor UPV voor batterijen en accu's, elektr(on)ische apparatuur, auto's, autobanden en verpakkingen. UPV is hierbij opgelegd middels een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling.

Zoals gezegd kunnen producenten ook op vrijwillige basis UPV invoeren, bijvoorbeeld door een overeenkomst te sluiten over het betalen van een afvalbeheerbijdrage voor de door de betrokken producenten gezamenlijk opgezette afvalbeheerstructuur. In dat geval bestaat de mogelijkheid dat zij een besluit tot algemeen verbindend verklaring (AVV) van zo een overeenkomst aanvragen bij de minister van IenW. Als gevolg van dit besluit moet de door de betrokken producenten afgesproken afvalbeheerbijdrage door alle producenten in de gehele sector worden afgedragen. Zulke besluiten tot AVV vallen ook onder de definitie van regeling voor UPV.

Beide vormen van regelingen voor UPV kunnen naast elkaar bestaan en kunnen dus relevant zijn voor één productstroom en de daaruit voortkomende afvalstoffen. Bovendien hebben zij een eigen wettelijk (beoordelings)kader.

Op www.afvalcirculair.nl > Onderwerpen > Producentenverantwoordelijkheid staan de geldende regelingen voor UPV en staat meer informatie over het achterliggende wettelijk en beoordelingskader.

[A.5.5.3.2 *Aanpassingen wettelijk en beoordelingskader voor regelingen voor UPV*](#)

Naar aanleiding van de omzetting van Richtlijn 2018/851 die de Kra in 2018 heeft gewijzigd, is het Nederlands wettelijk en beoordelingskader voor (verzoeken tot) regelingen voor UPV aangepast. De wijzigingsrichtlijn heeft namelijk in artikel 8 bis van de Kra minimum vereisten voor regelingen voor UPV geïntroduceerd, die hun nationale vertaling hebben gekregen in dit kader.

Het [Besluit regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid](#) is op 1 juli 2020 in werking getreden. Dit besluit is van toepassing op de algemene maatregelen van bestuur en ministeriële

regelingen waarmee UPV wordt ingesteld, en stelt algemene eisen aan zulke regelingen voor UPV, o.a. over taken en verantwoordelijkheden, kosten en informatievoorziening.

Op 1 juli 2020 is een nieuwe [Regeling algemeen verbindend verklaring overeenkomst afvalbeheerbijdrage](#) in werking getreden. Hierin is aangegeven welke gegevens bij een verzoek tot AVV moeten worden overlegd. Begin 2021 volgt nog een beleidsregel, die het kader biedt voor de inhoudelijke beoordeling van een verzoek tot AVV en de beoordeling van een ontheffing van een besluit tot algemeen verbindend verklaring.

De bestaande regelingen voor UPV worden, waar nodig, vóór januari 2023 aangepast aan het nieuwe nationale kader en daarmee aan de vereisten uit artikel 8 bis van de Kra.

A.5.6 Programmatische aanpak

In een programma wordt een samenhangend geheel van instrumenten ten behoeve van gedragsverandering van meerdere doelgroepen ingezet om één of meerdere beleidsdoelen te bereiken. Bij een 'programmatische aanpak' is sprake van een programma dat bestaat uit een reeks van projecten en de maatregelen om de beleidsdoelen te bereiken.

Programma's binden – op enkele uitzonderingen na – alleen het vaststellend bestuursorgaan. Gelet op dit zelfbindend karakter is geen bezwaar en beroep mogelijk. Doordat in het programma duidelijke doelstellingen zijn opgenomen, weten bedrijven en maatschappelijke organisaties waar zij aan toe zijn. De inzet van de programmatische aanpak vraagt een actieve houding en inzet van financiële middelen door de overheid.

Als voorbeelden van programma's worden genoemd:

- Rijksbrede programma Circulaire Economie;
- programma's 'huishoudelijk afval' en 'buitenshuis';
- programma Nederland Circulair!;
- programma Ruimte in Regels;
- programma Creatieve industrie – KIEM;

A.5.6.1 [Programma's 'VANG-huishoudelijk afval' en 'VANG-buitenshuis'](#)

De uitvoeringsprogramma's 'VANG-huishoudelijk afval' en 'VANG-buitenshuis' zijn inmiddels onderdeel van het Rijksbrede programma Circulaire Economie en richten zich op het stimuleren, motiveren en faciliteren van de partijen in de keten van huishoudelijk afval en daarmee vergelijkbaar bedrijfsafval, om uiteindelijk te komen tot een circulaire economie. Zie ook Hoofdstuk B.1 'Naar een circulaire economie'.

A.5.6.2 [Ruimte in Regels](#)

Het programma Ruimte in Regels identificeert en verzamelt belemmeringen, die innoverende bedrijven ervaren met wet- en regelgeving. Binnen dit programma zoeken beleidsmedewerkers samen met de ondernemer naar oplossingen. Het gaat bijvoorbeeld om het onderscheid afvalgeen afval, het stimuleren van de toepassing van de status van einde afval en bijproduct, het interpreteren van bestaande regelgeving en vraagstukken rond REACH en EVOA.

Vervolgens wordt samen met de ondernemer de belemmering geanalyseerd en met beleids- en uitvoeringsdiensten gezocht naar oplossingen. Of een oplossing mogelijk is en op welke termijn is afhankelijk van de aard van de belemmering. In sommige situaties kunnen belangen tussen regelgeving en gewenste investeringen zodanig botsen, dat een oplossing niet mogelijk is. Ook kan het met het oog op de ambitie om te komen tot een circulaire economie in sommige situaties juist nodig zijn om bepaalde wettelijke belemmeringen te behouden. Bijvoorbeeld bij overbrenging naar het buitenland, kan het wenselijker zijn om een stof onder het afvalregime te houden als alleen op die manier sturing naar een hoogwaardigere verwerking mogelijk is.

opmerking:

Het programma Ruimte in regels is inmiddels beëindigd. Het aanpakken van belemmeringen in wet- en regelgeving wordt nu onder meer in het [Versnellingshuis Nederland Circulair!](#) gedaan. Ondernemers die voor

de circulaire economie belemmeringen in wet- en regelgeving ervaren kunnen zich melden bij het Versnellingshuis (die geleidt deze vragen door naar betreffende beleidsmedewerkers).

A.5.6.3 [Programma Nederland Circulair!](#)

Het programma Nederland Circulair! stimuleert mensen en organisaties om circulair te ondernemen en innovatiever te produceren, consumeren, financieren en organiseren. De thema's die worden aangepakt zijn onder meer gericht op circulair ontwerpen, hoogwaardig hergebruik en het aanjagen van nieuwe initiatieven voor het sluiten van ketens.

A.5.6.4 [Programma Creatieve industrie - KIEM](#)

Het programma Creatieve industrie - KIEM financiert en stimuleert samenwerkingsverbanden tussen kennisinstellingen en bedrijven op het terrein van de Creatieve industrie. KIEM heeft als doel om het opzetten van samenwerkingsverbanden tussen kennisinstellingen en private partijen, waaronder het midden- en klein bedrijf (mkb), te stimuleren. Met behulp van een KIEM-financiering kunnen consortia (bestaande uit minimaal één onderzoeker van een kennisinstelling en minimaal één private partner) een langduriger samenwerkingsverband opzetten. Ook is het via KIEM mogelijk om een kennisvraag van een private partij nader uit te werken. Het projectvoorstel moet passen binnen de Kennis en Innovatie Agenda 2016-2019.

A.5.7 Kern van het beleid ten aanzien van het instrumentarium

In deze laatste paragraaf zijn de punten samengevat die de kern vormen van het beleid zoals opgenomen in dit hoofdstuk. Overige informatie in dit hoofdstuk is toelichtend aan onderstaand beleid of dient als duiding bij bijvoorbeeld bestaande wet- en regelgeving of jurisprudentie. Voor wijziging van onderstaande kern van beleid zal altijd een procedure van openbare inspraak worden gevolgd. Voor wijziging van meer toelichtende delen van dit hoofdstuk zal worden volstaan met bekendmaking.

Om te kunnen vaststellen of een instrument geschikt is moet een vergelijking worden gemaakt van de efficiëntie, effectiviteit, complexiteit en beschikbaarheid van het voorgenomen instrument en alternatieven. De volgende algemene uitgangspunten worden gehanteerd bij de keuze voor de inzet van instrumentarium:

- a. Voor alle instrumenten geldt dat deze:
 - moeten bijdragen aan het gewenste afvalbeheer, duurzame innovatie of op een andere wijze moeten bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie en in geen geval deze transitie mogen belemmeren of frustreren (bijvoorbeeld als gevolg van mogelijke neveneffecten);
 - noodzakelijk moeten zijn voor het bereiken van het beoogde doel;
 - afgestemd moeten zijn op de doelgroep;
 - niet mogen leiden tot ongelijk speelveld, tenzij dit niet voorkomen kan worden met het oog op het onder de eerste bullet van a beschreven doel;
 - geen onnodige administratieve lasten tot gevolg hebben;
 - geen onnodige financiële gevolgen met zich meebrengen;
 - bij voorkeur op een dynamische manier bijdragen aan het onder de eerste bullet van a beschreven doel;
 - de effectiviteit toeneemt indien instrumenten in samenhang worden toegepast.
- b. Regulerende instrumenten worden ingezet als het activiteiten betreft waarvoor het noodzakelijk is dat een correcte uitvoering binnen afzienbare termijn moet worden afgedwongen. De noodzaak voor de inzet van regulerende instrumenten is gelegen in het feit dat het activiteiten betreft die schadelijk kunnen zijn voor mens en milieu of die, indien geen regulering plaatsvindt, leiden tot een ongelijk speelveld voor het bedrijfsleven. Als deze noodzaak ontbreekt, kunnen ook internaliserende en financiële instrumenten worden ingezet.
- c. Regulerende instrumenten moeten duidelijk en goed handhaafbaar zijn en waar mogelijk ruimte bieden aan innovatie.
- d. Indien regulerende instrumenten niet noodzakelijk of niet geschikt zijn, gaat de voorkeur uit naar de inzet van committerende instrumenten. Committerende instrumenten worden alleen ingezet als de deelnemende partijen het belang en hun voordeel inzien van deelname.
- e. Internaliserende instrumenten worden ingezet als het vergroten van kennis, het bewustzijn en

directe betrokkenheid van burgers, organisaties en bedrijven essentieel is voor het bereiken van het gewenste afvalbeheer.

- f. Financiële instrumenten, zoals subsidies, moeten worden ingezet als dat noodzakelijk is om het gewenste afvalbeheer tot stand te brengen, te stimuleren of te ondersteunen.
- g. Financiële, regulerende instrumenten, zoals belastingen, kunnen worden ingezet om ongewenst afvalbeheer tegen te gaan.